

PRAWDZIWOŚĆ OZNACZEŃ ROŚLIN W OGRODACH BOTANICZNYCH

Prawdziwość oznaczeń roślin w ogrodach botanicznych pozostawia wiele do życzenia, co obniża w dużym stopniu wartość prowadzonych przez nie kolekcji.

Podawane lub oferowane do wymiany spisy roślin są często imponujące lecz oparte nie zawsze na sprawdzonym materiale roślinnym. Odnosi się wrażenie, że autorom Index Seminum chodzi nie tyle o jakość, ile o liczebność oferowanych pozycji. Skrajnym przykładem, szczególnie żenującym są błędy nie tylko co do gatunku ale i rodzaju (np. *Coptis* i *Thalictrum*). Wywołuje to ogólne zamieszanie i powielanie błędów. Wielka pracochłonność związana z oznaczaniem sprawia, że fałszywa nazwa, którą opatrzony został materiał roślinny nieprędko zostaje wyeliminowana. Zwiększa to niepotrzebnie nakład pracy i kosztów prowadzenia kolekcji w ogrodach botanicznych, do których corocznie sprowadzany materiał okazuje się w większości nieprawdziwy. Podkopuje to ponadto prestiż ogrodów botanicznych, zwłaszcza w ocenie pracowników z dziedziny taksonomii. Z naszych doświadczeń wynika, że największą wagę do prawidłowych oznaczeń przywiązują ogrody z krajów skandynawskich i północnoamerykańskich. Najliczniejsze błędy natomiast zdarzają się w niektórych ogrodach południowo- i zachodnioeuropejskich.

Głównymi przyczynami takiego stanu rzeczy są:

Brak dobrej i łatwo dostępnej literatury, zwłaszcza odnośnie liczniejszych rodzajów (np. *Acaena*, *Armeria*, *Juniperus*, *Penstemon*, *Plantago*, *Salix*, *Sempervivum*, *Spiraea*, *Syringa*). Za najodpowiedniejsze dla tych celów uznaje się przede wszystkim opracowania monograficzne i flory regionalne, a w ostateczności literaturę podręcznikową.

Brak wyspecjalizowanej kadry, która dobrze opanowała umiejętność oznaczania roślin. W ogrodach gromadzących większe kolekcje roślinne, pożądane jest wyspecjalizowanie pracowników zajmujących się oznaczaniem poszczególnych grup roślin. W mniejszych natomiast winien być przynajmniej jeden odpowiedzialny za to pracownik. Jest to warunek niezbędny, mimo szczupłości personelu w ogrodach botanicznych.

W tym stanie rzeczy jako środki zaradcze uznać można:

Włączenie się wszystkich ogrodów do prac nad oznaczaniem otrzymywanego materiału roślinnego.

Wymiana doświadczeń między ogrodami botanicznymi krajowymi i zagranicznymi, każdorazowe informowanie o spostrzeżonych błędach z podaniem odnośnej literatury. Uwagi takie winny być przekazywane i przyjmowane ze zrozumieniem, jako istotna pomoc w szybszym uporządkowaniu oznaczeń bez fałszywego wstydu.

Oferowanie w indeksach wyłącznie materiału pewnego, dobrze oznaczonego. Zasadą winna być nie ilość, a jakość oferowanych pozycji. Mogłoby to znaleźć wyraz w indeksie poprzez zamieszczenie uwagi, że oferuje się do wymiany tylko materiał sprawdzony.

Specjalizacja ogrodów, zgodna z naturalnymi warunkami. Wobec ogromu kolekcji roślinnych, wymagających różnorodnych warunków, wydaje się rzeczą konieczną specjalizacja ogrodów w zakresie gromadzenia przede wszystkim możliwie pełnych, określonych kolekcji, zgodnie z posiadanymi, naturalnymi warunkami.

Zwiększenie w indeksach ilości pozycji pochodzących z naturalnych stanowisk. Obowiązkiem każdego ogrodu winno być maksymalne wykorzystanie flory własnego regionu, co stanowi gwarancję prawdziwości roślin przy korzystaniu z dostępnej literatury.

W obrębie roślin gruntowych, według doświadczeń Ogrodu Botanicznego w Poznaniu, najczęściej spotyka się błędy w następujących grupach roślin:

Acaena, *Allium* (np. różne gatunki pod nazwą *A. narcissiflora*), *Amelanchier* (pod różnymi nazwami, zwykle *A. ovalis*), *Amorpha* (pod różnymi nazwami, zwykle *A. fruticosa*), *Anemone* (pod nazwą *A. japonica* otrzymywany jest *A. hybr.* = *A. hupehensis* v. *japonica* × *A. vitifolia*), *Armeria* (zwykle nieprawdziwe), *Bergenia* (często nieprawdziwe lub mieszańce), *Berberis* (często nieprawdziwe lub mieszańce), *Campanula* (dużo nieprawdziwych), *Colchicum* (często nieprawdziwe lub mieszańce), *Centaurea* (często nieprawdziwe), *Caragana* (np. *C. arborescens* pod różnymi nazwami), *Catalpa* (zwykle mieszańce), *Colutea arborescens* (pod różnymi nazwami), *Cornus alba* (pod różnymi nazwami), *Cotoneaster* (często nieprawdziwe), *Crataegus* (często nieprawdziwe oraz mieszańce), *Cytisus supinus* (jako różne gatunki), *Dianthus* (często nieprawdziwe lub mieszańce), *Draba* (często zamieszane), *Echinops* (zwykle nieprawdziwe lub mieszańce), *Epimedium* (zwykle mieszańce), *Gentiana* (zwykle nieprawdziwe), *Geranium* (często *G. pratense* pod różnymi nazwami), *Helianthus* (często nieprawdziwe), *Hamamelis mollis* (jako różne gatunki), *Heracleum* (często nieprawdziwe), *Heuchera* (często nieprawdziwe), *Hieracium* (często nieprawdziwe oraz mieszańce), *Hosta* (często mieszańce), *Hydrangea* (często nieprawdziwe), *Iris* (często nieprawdziwe), *Juniperus* (często nieprawdziwe), *Kniphofia* (zwykle mieszańce), *Laburnum anagyroides* (często pod różnymi nazwami), *Lonicera* (często nieprawdziwe), *Lilium* (zwykle mieszańce pod nazwami gatunkowymi), *Lysimachia vulgaris* (jako różne gatunki), *Magnolia* (zwykle nieprawdziwe i mieszańce), *Monarda* (zwykle nieprawdziwe i mieszańce), *Muscari* (często nieprawdziwe i mieszańce), *Oenothera* (często nieprawdziwe), *Paeonia* (zwykle nieprawdziwe), *Penstemon* (często nieprawdziwe), *Phlomis viscosa* (zwykle jako *P. samia*), *Potentilla* (często nieprawdziwe), *Podophyllum emodii* (często jako *P. peltatum*), *Primula* (nieprawdziwe, zwłaszcza w sekcji *Cortusoides*), *Pulsatilla* (często nieprawdziwe), *Philadelphus* (zwykle mieszańce), *Physocarpus opulifolius* (pod różnymi nazwami), *Populus* (często mieszańce), *Ranunculus* (często nieprawdziwe), *Ruta* (często nieprawdziwe), *Rosa* (zwykle nieprawdziwe i mieszańce), *Saxifraga* (nieprawdziwe, z reguły mieszańce), *Sempervivum* (zwykle nieprawdziwe), *Statice* (zwykle nieprawdziwe),

Thalictrum minus (często jako *Coptis*), *Syringa* (często mieszańce), *Thymus* (często nieprawdziwe), *Tradescantia* (zwykle mieszańce), *Vernonia* (często nieprawdziwe), *Viola* (często nieprawdziwe i mieszańce).

Pomocą w przekazywaniu zauważonych błędów mógłby być formularz, odbity np. na powielaczu, z nadrukiem (ryc. 1).

Włączenie się możliwie wszystkich ogrodów do tej akcji przyczyniłoby się w stosunkowo krótkim czasie do uporządkowania sprawy wiarygodności oznaczeń roślin w ogrodach botanicznych i arboretach.

Ryc. 1. Przykład wypełnionej karty informującej o nieprawidłowym oznaczeniu materiału roślinnego otrzymanego na drodze wymiany

Uprzejmie informujemy, że przesłane nam nasiona (rośliny) po sprawdzeniu okazały się nieprawdziwie oznaczone:			
Rok	Otrzymano pod nazwą:	Oznaczono jako:	Źródło oznaczenia (nazwisko osoby oznaczającej)
1970	<i>SorbusXsplendida</i> Hedl.	<i>Sorbus decora</i> Schneid	G. Krüssman 1960 (K. Wolska)
1978	<i>Veronica caucasica</i> HB	<i>Veronica longifolia</i> L.	Flora ZSRR (A. Bielawska)

Ryc. 1

(A. Łukasiewicz) Biuletyn Ogrodów Botanicznych